

Farklı Branştaki Sporcuların Bilişsel Davranışçı ve Fiziksel Düzeylerinin Çoklu Zeka Üzerine Etkisinin İncelenmesi

Abdullah SEMERCİ¹, Mahmut GÜLLE²

Özet

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 06.03.2025

Kabul Tarihi: 29.04.2025

Online Yayın Tarihi:

30.04.2025

Anahtar Kelimeler:

Bilişsel Davranışçı ve
Fiziksel Aktivite, Çoklu
Zeka, Spor, Zeka.

DOI:

10.55238/seder.1652469

Amaç: Bu araştırmanın amacı, farklı branştaki sporcuların bilişsel davranışçı ve fiziksel düzeylerinin çoklu zeka üzerine etkisini incelemektir. **Gereç ve Yöntem:** Araştırmada nicel araştırma desenlerinden ölçek yöntemi kullanılmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modeli ile yapılmıştır ve araştırma verileri anket yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırmanın örneklemini Hatay ilinde farklı branşlardaki spor kulüplerinde oynayan 414 sporcu oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde Bilişsel Davranışçı ve Fiziksel Aktivite Ölçeği, üçüncü bölümde Çoklu Zeka Ölçeğinden oluşan anket kullanıldı. Verilerin analizinde SPSS 22.0 programı kullanılmış, tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra ikili karşılaştırmalarda t-testi (Mann-Withney U test), çoklu karşılaştırmalarda varyans analizi (Kruskal Wallis-H test) uygulanmıştır. **Bulgular:** Araştırmanın sonuçlarına göre, sporcuların cinsiyet değişkeni ile çoklu zeka alanları arasında ve bilişsel davranışçı fiziksel aktivite değişkeni arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Eğitim durumu değişkeninde, bilişsel davranışçı ve fiziksel aktivite düzeylerinde istatistiksel bakımdan anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Branş değişkenine göre ise mantıksal-matematiksel zeka alt boyutunda anlamlı bir farklılık tespit edilirken ($p<0,05$) diğer alanlarda istatistiksel bakımdan anlamlı farklılık bulunamamıştır. Sporcuların bilişsel davranışçı ve fiziksel aktivite ve çoklu zeka düzeyleri ile yaş değişkeni arasındaki ilişkinin tespitine yönelik olarak yapılan korelasyon testi sonuçlarına göre, yaş değişkeni ile sonuç beklentisi ve doğacı zeka alt boyutu arasında istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilirken, yaş değişkeni ile diğer alt boyutlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilememiştir. **Sonuç:** Araştırmanın sonucunda, farklı branşlarda mücadele eden sporcuların başarı göstermelerinde kendilerine hedef belirleme, başarılı olma yolunda iyi bir planlama yapabilme, çevresel etkenlerden etkilenme, bireysel motivasyon sağlayabilme, yeteneklerine güvenme, özgüvenli olma ve bunun sonucunda kendilerini olumlu ya da olumsuz sonuçlara odaklamalarında baskın zeka alanlarının etkisinin olduğu söylenebilir.

Investigation of the Effect of Cognitive Behavioral and Physical Levels of Athletes in Different Branches on Multiple Intelligences

Abstract

Article Info

Received: 06.03.2025

Accepted: 29.04.2025

Online Published:

30.04.2025

Keywords:

Cognitive Behavioral and
Physical Activity, Multiple
Intelligence, Sports,
Intelligence.

Aim: The aim of this research is to examine the effects of cognitive, behavioral and physical levels of athletes in different branches on multiple intelligences. **Method:** The study used the scale method, one of the quantitative research designs. The study was conducted with the relational screening model and the research data were obtained with the survey method. The sample of the study consisted of 414 athletes playing in sports clubs in different branches in Hatay province. As a data collection tool, a questionnaire consisting of personal information in the first part, Cognitive Behavioral and Physical Activity Scale in the second part, and Multiple Intelligence Scale in the third part was used. SPSS 22.0 program was used in the analysis of the data, and in addition to descriptive statistics, t-test (Mann-Withney U test) was applied in paired comparisons and variance analysis (Kruskal Wallis-H test) was applied in multiple comparisons. **Results:** According to the results of the study, a significant difference was found between the gender variable of the athletes and the multiple intelligence areas and between the cognitive behavioral physical activity variable ($p<0.05$). In the education status variable, a statistically significant difference was found in the cognitive behavioral and physical activity levels ($p<0.05$). According to the branch variable, a significant difference was found in the logical-mathematical intelligence sub-dimension ($p<0.05$), while no statistically significant difference was found in the other areas. According to the correlation test results conducted to determine the relationship between the cognitive behavioral and physical activity and multiple intelligence levels of the athletes and the age variable, a statistically low level positive significant relationship was found between the age variable and the outcome expectation and the naturalistic intelligence sub-dimension, while no statistically significant relationship was found between the age variable and the other sub-dimensions. **Conclusion:** As a result of the research, it can be said that dominant intelligence areas have an effect on the success of athletes competing in different branches, such as setting goals for themselves, making good planning on the way to success, being affected by environmental factors, being able to provide individual motivation, trusting their abilities, being self-confident and, as a result, focusing on positive or negative results.

¹Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü, Hatay/Türkiye, **Mail:** abdullah.semerci@mku.edu.tr ORCID: 0000-0002-0799-8569

²Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü, Hatay/Türkiye, **Mail:** mgulle@mku.edu.tr ORCID: 0000-0002-9967-0703

*Bu makale Mahmut GÜLLE'nin danışmanlığında yürütmüş olduğu farklı branştaki sporcuların bilişsel davranışçı ve fiziksel düzeylerinin çoklu zeka üzerine etkisinin incelenmesi başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Giriş

Spor, kuralları önceden belirlenen, hem bireysel hem de takım halinde yapılabilen, içerisinde rekabet kavramını barındıran çeşitli fiziksel aktivitelerdir.

Bilişsel Davranışçı ve Fiziksel Aktivite

Dünya genelinde son zamanlarda obezite kavramının insanlar üzerindeki önemli etkisi vurgulanmaktadır. Bu etkinin olumsuz sonucu olarak insan sağlığının ve yaşam kalitesinin düşmesi olduğu söylenilebilir (Eskiler ve ark., 2016). Ülkemiz insanlarında obezite oranının artmasının en önemli nedenleri arasında, bireylerin düzensiz beslenmeleri ve yetersiz fiziksel hareketlilikleri olduğu ifade edilmektedir (Eskiler ve ark., 2016). Toplumumuzdaki hızlı yapısal ve toplumsal değişim beraberinde yeni hayat tarzı ve disiplinlerini de getirmiştir (Öncü ve ark., 2007). Özellikle aile fertlerinin ciddi bir biçimde çalışma hayatına atılması ve kadınların çalışma oranının günden güne yukarıya doğru tırmanması insanların hayat tarzını değiştirdiği gibi kendilerinin tüketim alışkanlıklarını da farklılaştırmıştır (Öncü ve ark., 2007). Alan yazın incelendiğinde, birçok araştırma sonuçları, hem genç, hem de yetişkin olan kişilerin bedensel etkinliklere katılım oranlarında düşüş olduğunu ve bunun sonucu olarak toplum sağlığını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir (Plotnikoff ve ark., 2013; Hsu ve ark., 2011; Ramirez ve ark., 2012;).

Eskiler ve arkadaşları (2016), literatürde insanların fiziksel aktivitelere katılma sebeplerini ve bu aktivitelere karşı bireyleri güdüleyen faktörler arasında zihinsel, sosyal ve çevresel faktörlerin önemli rol oynadığını ortaya koyan teorilerin varlığından bahsetmektedirler (Eskiler ve ark., 2016). Halbuki farklı kuramlara dayanan ve bu kuramlarla şekil alan araştırmalarda, veri toplama araçlarının birbirlerine olan benzerliklerinin olmasından kaynaklı Schembre ve arkadaşları (2015) ilgili araştırmalarda kabul gören her bir teorinin güçlü taraflarının ele alındığı yeni bir ölçüm aracının gerekliliğini vurgulamaktadır (Eskiler ve ark., 2016). Bunun bir sonucu olarak Schembre ve arkadaşları (2015) bilişsel davranışçı fiziksel aktivite ölçeğini (BDFAÖ) ortaya koymuşlardır. Bireylerin fiziksel aktivitelere katılmalarına engel olan hem içsel hem de dışsal olarak çeşitli etkenlerin belirlenmesi ve elde edilen sonuçlara yönelik çözüm yollarının üretilmesi, bilişsel davranışçı ve fiziksel aktivite ölçeğinin temel hedefidir (Eskiler ve ark., 2016). Bununla birlikte, sporcuların da başarılı bir performans ortaya koyabilmelerinde, içsel ve dışsal faktörlerin belirlenip bu doğrultuda çözüm yolları aranmasının önem arz ettiği düşünülmektedir. Bu nedenle bilişsel davranışçı ve fiziksel aktivite ölçeği sporcuların performanslarına etki eden çeşitli faktörlerin belirlenmesi konusunda ve uzmanlara bu konuda çözüm bulabilmeleri konusunda önemli bir köprü görevi görebileceği ifade edilebilir.

Çoklu Zeka Kuramı

Zeka kuramı insan yaşamının vazgeçilmez bir parçası, bireyin doğumundan ölümüne kadar olan süreçte yaşamının her alanında kullanması gereken bir olgudur. Bu sebepten dolayı zekanın ne olduğu, hangi öğelerden oluştuğu, yaşamın çeşitli alanlarında nasıl kullanılması gerektiği gibi birçok konuda bu soruların gün ışığına çıkması için literatürde birçok çalışmalar yapılmıştır. Zeka hakkında birçok kuram ve yaklaşımlar zekayı farklı bir şekilde tanımlasalar da her birinin ortak noktası hız ve ürünün kaliteli olması düşüncesini doğurmuştur. Bireyin herhangi bir konuda hızlı düşünüp sonuç çıkarması ve sonucun doğru olması zekanın doğru ve verimli kullanıldığını gösterir.

Çoklu Zekanın Ortaya Çıkışı

İnsanların zeka seviyelerinin ortaya çıkartılmasında, ilk olarak IQ testleri ile tespit edilmeye çalışılması tüm toplumlar tarafından kabul gören bir yaklaşımdı (Gürses, 2011). Fakat Gardner 1983 yılında bu yaklaşıma karşı çıkmıştır. Gardner bireylerin zeka düzeylerinin sadece IQ testleriyle ölçülüp ele alınmasının yanlış bir yaklaşım olduğunu savunmuştur ve bu sebeple çoklu zeka kuramını geliştirmiştir. Ortaya koymuş olduğu bu kuramda da sekiz farklı zeka alanının varlığını (sözel dilsel, mantıksal matematiksel, bedensel kinestetik, görsel uzamsal, müzikal ritmik, sosyal kişilerarası, öze dönük içsel ve doğacı zeka) belirtmektedir. Bu kurama göre, her insan belirli bir veya birden fazla zeka alanına sahiptir. Kurama göre insanlar kendisinde baskın olan zeka alanını daha fazla geliştirmeli ve baskın olmayan diğer zeka alanlarının gelişimi için de çaba sarf etmesi gerekmektedir.

Alan yazında çoklu zeka teorisini konu alan birçok araştırmanın varlığından bahsedilebilir (Korkmaz, 2001; Köroğlu ve Yeşildere, 2004; Gürçay ve Eryılmaz, 2005; Demirel ve ark., 2010; Aydın, 2014). Fakat sporcuların baskın olan zeka alanlarının performanslarına bilişsel davranışçı ve fiziksel düzeyleri konusunda ne tür bir etkiye sahip olduğunu konu alan herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Sporcuların zeka alanlarının belirlenip performanslarını ortaya koyarken içsel olarak kendilerinde barındırdıkları duyguları ve dış etmenlerden etkilenip etkilenmediklerinin ya da ne derece etiklendikleri tespitinin bilişsel davranışçı ve fiziksel aktivite ölçeği aracılığı ile yapılması, araştırmacılara zeka alanları belirlenen sporcular hakkında bazı ön bilgilere sahip olmalarına olanak tanıyacağı düşünülmektedir. Bu da sporcuların çeşitli problemlerine karşı erken önlem alınması konusunda bir aracı rol oynayacağı belirtilebilir. Araştırma bu anlamda alanında özgün bir çalışma olacağından önem kazanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, sporcuların hangi zeka alanlarının kendilerinde baskın olduğunun belirlenmesi ve ortaya koydukları performanslarına etki eden faktörlerin bilişsel davranışçı ve fiziksel aktivite ölçeği ile ortaya konulup zeka alanlarının bunda etkisinin olup olmadığını tespit etmektir. Araştırma bu açıdan düşünüldüğünde literatüre önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Alan yazın taramasında yurt içinde ve yurt dışında “Farklı Branştaki Sporcuların Bilişsel Davranışçı ve Fiziksel Düzeylerinin Çoklu Zeka Üzerine Etkisinin İncelenmesi” konusu ile alakalı doğrudan bağlantılı olarak bir araştırma makalesi, yüksek lisans, doktora seviyesinde herhangi bir çalışmanın yapılmamış olduğu görülmüştür. Bu sebeple yapılan araştırma alanında özgün bir çalışma olacağı düşünülmektedir.

Materyal ve Yöntem

Bu araştırmada, farklı branştaki sporcuların bilişsel davranışçı ve fiziksel düzeylerinin çoklu zeka üzerine etkisi incelenmiştir. Bu bölümde, araştırmanın materyal ve yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir. Her aşama ayrıntılı olarak ele alınmış, araştırma grubu, verilerin toplanması, veri toplama araçları ve bilgisayar ortamına aktarılması son olarak verilerin analizi konularına yer verilmiştir.

Araştırma Grubu

Araştırmanın evreninde mevcut olan sporculardan, Hatay ilinde 4 farklı branşta (futbol, voleybol, basketbol, futsal) bulunan rastgele farklı sporculardan seçilmiş 414 sporcuya ulaşılmıştır. Anketler, gönüllü sporcuların kulüp antrenörlerinden izin ve randevu alınarak, müsabaka sahasında veya antrenman ortamlarında doldurulmuştur. Araştırmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Sadece amatör liglerde

mücadele eden ve 18 yaş üstü sporcular araştırmaya dahil edilmiştir. Ayrıca sporcuların yaş ortalamalarının 21 olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Veriler, gönüllü sporcuların kulüp antrenörlerinden izin ve randevu alınarak, araştırmacı tarafından 2019 yılı Ocak, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs ve Haziran ayı içerisinde, Hatay ilinde farklı branştaki sporcular tarafından müsabaka sahasında veya antrenman ortamlarında doldurularak toplanmıştır. Bu araştırma, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 26.09.2018 tarih ve 02 sayılı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada ölçüm aracı olarak; birinci bölümde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik olarak yaş, cinsiyet, eğitim durumu, spor branşı bağımsız değişkenlerinin bulunduğu kişisel bilgi formu yer almaktadır.

Bilişsel Davranışçı ve Fiziksel Aktivite Ölçeği

İkinci bölümde Schembre ve arkadaşları tarafından 2015 yılında geliştirilmiş ve Eskiler ve arkadaşlarının 2016 yılında Türkçe'ye uyarladığı sonuç beklentisi (1, 2, 9, 13 ve 14. maddeler), öz düzenleme (3, 4, 5, 6 ve 8. maddeler), kişisel engeller (7, 10, 11, 12 ve 15. maddeler) olmak üzere 3 alt boyut ve toplam 15 maddeden oluşan “Bilişsel Davranışçı ve Fiziksel Aktivite Ölçeği” yer almaktadır. Ölçekte yer alan tüm ifadeler “1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum” şeklinde 5’li Likert Tipi derecelendirme ile puanlanmaktadır. Ölçeğin açıkladığı toplam varyans oranı %54,12’dir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı $\alpha = .84$, alt boyutlara ait değerler ise sonuç beklentisi $= .85$ öz düzenleme $= .79$ ve kişisel engeller $= .64$ şeklinde sıralanmaktadır.

Çoklu Zeka Envanteri

Veri toplama aracının üçüncü bölümünde katılımcıların çoklu zeka alanlarının belirlenmesi amacıyla hazırlanmış olan çoklu zeka envanteri yer almaktadır. Bu veri toplama aracı Demirtaş ve Duran (2007) tarafından, Gardner (1990) , Selçuk ve diğerlerinden (2003) yararlanılarak sekiz farklı zekayı ölçmek için geliştirilmiştir. Bu ölçeğin güvenirlik testi ve faktör analizi Duran ve Demirtaş tarafından yapılmıştır. Bu analiz sonucunda ölçme aracının Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.884 olarak hesaplandı. Aynı zamanda ankete faktör analizi uygulandı, bu uygulama sonucunda 0.40’tan daha düşük puana sahip maddeler anketten çıkarıldı. Katılımcıların baskın zekasını ortaya çıkarmak için uygulanan “Çoklu Zeka Alanlarında Kendini Değerlendirme Ölçeği”nde 8 farklı zeka alanının her biri için 5 soru, toplamda 40 soru uygulanmıştır. Öğrenciler her bir maddeye katılma derecelerini belirlemek amacıyla; 5 “tamamen katılıyorum”, 4 “katılıyorum”, 3 “kısmen katılıyorum”, 2 “katılmıyorum” ve 1 “hiç katılmıyorum” olmak üzere 5 seçenekten birini işaretlemişlerdir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın hipotezlerini test etmek amacıyla verilerin analizinde, aritmetik ortalama, standart sapma, frekans/yüzde, normal dağılım testi, (Kolmogorov-Smirnov test), gibi betimsel istatistiklerin yanında, ikili karşılaştırmalarda t-testi (Mann-Withney U test), çoklu karşılaştırmalarda varyans analizi (Kruskal

Wallis-H test) yapılmıştır. Varyans analizi testinden sonra anlamlı farklılığın hangi gruplarda olduğunu belirlemek için yapılan ikili karşılaştırmalardan kaynaklanabilecek tip I ve tip II hataları önlemek için bonferroni düzeltme yöntemi kullanılmıştır (branş değişkeni için anlamlılık düzeyi (0.05). Yapılan Mann-Whitney U testi testi miktarına (6) bölünmüş ve anlamlılık düzeyi 0.008 olarak belirlenmiştir). Elde edilen veriler SPSS 22.0 paket programında analiz edilmiştir.

Bulgular

Tablo 1. Sporcuların demografik özelliklerine göre istatistiksel dağılımları.

Değişkenler	N	%	Değişkenler	N	%
Cinsiyet			Eğitim Durumu		
1. Kadın	87	21.0	1. Lise ve altı	240	58.0
2. Erkek	327	79.0	2. Üniversite ve üstü	174	42.0
<i>Toplam</i>	<i>414</i>	<i>100.0</i>	<i>Toplam</i>	<i>414</i>	<i>100.0</i>
Branş					
1. Futbol	298	72.0			
2. Futsal	61	14.7			
3. Basketbol	33	8.0			
4. Voleybol	22	5.3			
<i>Toplam</i>	<i>414</i>	<i>100.0</i>			

Tablo 1 incelendiğinde, sporcuların cinsiyet değişkenine göre, % 79,0'ının erkek, % 21,2'sinin ise kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Sporcuların eğitim durumu değişkenine ilişkin sonuçlara göre, % 58,0'ının lise ve altı öğretim programlarından mezun olduğu, 42,0'ının ise üniversite ve üstü öğretim programlarından mezun olduğu belirlenmiştir. Sporcuların branş değişkenine göre dağılımları ise, % 72,0 ile futbol, % 14,7 ile futsal, % 8,0 ile basketbol ve % 5,3 ile voleybol branşı şeklinde gerçekleşmiştir.

Tablo 2. Sporcuların bilişsel, davranışçı, fiziksel aktivite ve çoklu zeka düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması.

Bağımlı Değişkenler	Cinsiyet	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
Sonuç Beklentisi	1. Kadın	87	245.64	21371.00	10906.000	.001
	2. Erkek	327	197.35	64534.00		
Öz Düzenleme	1. Kadın	87	219.89	19130.50	13146.500	.275
	2. Erkek	327	204.20	66774.50		
Kişisel Engeller	1. Kadın	87	172.72	15026.50	11198.500	.002
	2. Erkek	327	216.75	70878.50		
Doğacı Zeka	1. Kadın	87	210.94	18352.00	13925.500	.762
	2. Erkek	327	206.58	67553.00		
Kişisel İçsel Zeka	1. Kadın	87	205.39	17869.00	14041.000	.853
	2. Erkek	327	208.06	68036.00		
Görsel Uzamsal Zeka	1. Kadın	87	219.56	19101.50	13175.500	.289
	2. Erkek	327	204.29	66803.50		
Kişilerarası Sosyal Zeka	1. Kadın	87	215.97	18789.00	13488.000	.456
	2. Erkek	327	205.25	67116.00		
Mantıksal Matematiksel Zeka	1. Kadın	87	184.66	16065.00	12237.000	.045
	2. Erkek	327	213.58	69840.00		
Bedensel Kinestezik Zeka	1. Kadın	87	231.76	20163.50	12113.500	.033
	2. Erkek	327	201.04	65741.50		
Sözel Dilsel Zeka	1. Kadın	87	202.37	17606.50	13778.500	.652
	2. Erkek	327	208.86	68298.50		
Müziksel Ritmik Zeka	1. Kadın	87	201.49	17529.50	13701.500	.597
	2. Erkek	327	209.10	68375.50		

*P<0,05; N (414)

Cinsiyet değişkeni ile bağımlı değişkenler arasındaki anlamlı farklılığın tespitine yönelik t-testi sonuçları tablo 2’te sunulmuştur. Sporcuların bilişsel, davranışçı, fiziksel aktivite ve çoklu zeka düzeyleri arasında cinsiyete göre, anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann-Withney U testi sonucunda, sonuç beklentisi ($U=10906.000$, $p<0.05$), kişisel engeller ($U=11198.500$, $p<0.05$), mantıksal matematiksel zeka ($U=12237.000$, $p<0.05$) ve bedensel kinestetik zeka ($U=12113.000$, $p<0.05$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilirken, öz düzenleme ($U=13146.500$, $p>0.05$), doğacı zeka ($U=13925.500$, $p>0.05$), kişisel içsel zeka ($U=14041.000$, $p>0.05$), görsel uzamsal zeka ($U=13175.500$, $p>0.05$), kişilerarası sosyal zeka ($U=13488.000$, $p>0.05$) sözel dilsel zeka ($U=13778.500$, $p>0.05$) ve müziksel ritmik zeka ($U=153701.500$, $p>0.05$) alt boyutları arasında ise, istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Cinsiyet değişkenine ait sıra ortalamalarına bakıldığında, kadın sporcuların sonuç beklentisi (245.64) ve bedensel kinestetik zeka (231.76) alt boyutu sıra ortalamalarının, erkek sporcuların sonuç beklentisi (19735) ve bedensel kinestetik zeka (201.04) alt boyutu sıra ortalamalarından, daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Erkek sporcuların ise kişisel engeller (216.75) ve matematiksel mantıksal zeka (213.58) alt boyutu sıra ortalamalarının, kadın sporcuların kişisel engeller (172.72) ve matematiksel mantıksal zeka (184.66) alt boyutu sıra ortalamalarından, daha yüksek olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 2).

Tablo 3. Sporcuların bilişsel, davranışçı, fiziksel aktivite ve çoklu zeka düzeylerinin eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması.

Bağımlı Değişkenler	Eğitim Durumu	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
Sonuç Beklentisi	1. Lise ve altı	240	194.83	46758.50	17838.500	.010
	2. Üniversite ve üstü	174	224.98	39146.50		
Öz Düzenleme	1. Lise ve altı	240	197.86	47486.00	18566.000	.053
	2. Üniversite ve üstü	174	220.20	38419.00		
Kişisel Engeller	1. Lise ve altı	240	215.64	51753.50	18926.500	.103
	2. Üniversite ve üstü	174	196.27	34151.50		
Doğacı Zeka	1. Lise ve altı	240	204.15	48995.50	20075.500	.502
	2. Üniversite ve üstü	174	212.12	36909.50		
Kişisel İçsel Zeka	1. Lise ve altı	240	200.72	48173.00	19253.000	.174
	2. Üniversite ve üstü	174	216.85	37732.00		
Görsel Uzamsal Zeka	1. Lise ve altı	240	198.47	47633.00	18713.000	.071
	2. Üniversite ve üstü	174	219.95	38272.00		
Kişilerarası Sosyal Zeka	1. Lise ve altı	240	203.20	48769.00	19849.000	.390
	2. Üniversite ve üstü	174	213.43	37136.00		
Mantıksal Matematiksel Zeka	1. Lise ve altı	240	208.81	50115.00	20565.000	.793
	2. Üniversite ve üstü	174	205.69	35790.00		
Bedensel Kinestezik Zeka	1. Lise ve altı	240	197.43	47384.00	18468.000	.044
	2. Üniversite ve üstü	174	221.39	38521.00		
Sözel Dilsel Zeka	1. Lise ve altı	240	206.77	49624.00	20704.000	.883
	2. Üniversite ve üstü	174	208.51	36281.00		
Müziksel Ritmik Zeka	1. Lise ve altı	240	199.37	47848.00	18928.000	.103
	2. Üniversite ve üstü	174	218.72	38057.00		

* $P<0,05$; N (414)

Eğitim durumu değişkeni ile bağımlı değişkenler arasındaki anlamlı farklılığın tespitine yönelik t-testi sonuçları tablo 3’te sunulmuştur. Sporcuların eğitim durumu değişkenine göre bilişsel, davranışçı, fiziksel aktivite ve çoklu zeka düzeyleri arasında, anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Mann-Withney U testi sonucunda, sonuç beklentisi ($U=17838.500$, $p<0.05$) ve bedensel kinestetik zeka ($U=18468.000$, $p<0.05$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilirken, öz

düzenleme ($U=18566.000$, $p>0.05$), kişisel engeller ($U=18926.500$, $p>0.05$) doğacı zeka ($U=20075.500$, $p>0.05$), kişisel içsel zeka ($U=159253.000$, $p>0.05$), görsel uzamsal zeka ($U=18713.000$, $p>0.05$), kişilerarası sosyal zeka ($U=19849.000$, $p>0.05$), mantıksal matematiksel zeka ($U=20565.000$, $p>0.05$), sözel dilsel zeka (20704.000 , $p>0.05$) ve müziksel ritmik zeka ($U=18928.000$, $p>0.05$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Eğitim durumu değişkenine ait sıra ortalamaları değerleri incelendiğinde, üniversite ve üstü programlardan mezun olan sporcuların sonuç beklentisi (224.98) ve bedensel kinestetik zeka (221.39) alt boyutu sıra ortalamalarının, lise ve altı programlardan mezun olan sporculardan sonuç beklentisi (194.83) ve bedensel kinestetik zeka (197.43) alt boyutu sıra ortalamalarından, daha yüksek çıkmıştır (Bkz. Tablo 3).

Tablo 4. Sporcuların bilişsel, davranışçı, fiziksel aktivite ve çoklu zeka düzeylerinin branş değişkenine göre varyans analizi sonuçları.

Bağımlı Değişkenler	Branş	N	Sıra ort.	sd	χ^2	p	(I-J)
Sonuç Beklentisi	1. Futbol	298	205.67	3	1.068	.785	
	2. Futsal	61	209.02				
	3. Basketbol	33	204.79				
	4. Voleybol	22	232.18				
Öz Düzenleme	1. Futbol	298	203.62	3	2.382	.497	
	2. Futsal	61	205.69				
	3. Basketbol	33	229.91				
	4. Voleybol	22	231.41				
Kişisel Engeller	1. Futbol	298	205.49	3	2.716	.437	
	2. Futsal	61	223.80				
	3. Basketbol	33	217.27				
	4. Voleybol	22	177.84				
Doğacı Zeka	1. Futbol	298	207.49	3	5.639	.131	
	2. Futsal	61	192.14				
	3. Basketbol	33	249.15				
	4. Voleybol	22	187.77				
Kişisel İçsel Zeka	1. Futbol	298	205.11	3	4.974	.174	
	2. Futsal	61	202.31				
	3. Basketbol	33	250.38				
	4. Voleybol	22	190.00				
Görsel Uzamsal Zeka	1. Futbol	298	205.59	3	6.630	.085	
	2. Futsal	61	199.64				
	3. Basketbol	33	255.62				
	4. Voleybol	22	183.00				
Kişilerarası Sosyal Zeka	1. Futbol	298	207.08	3	1.678	.642	
	2. Futsal	61	197.75				
	3. Basketbol	33	230.80				
	4. Voleybol	22	205.27				
Mantıksal Matematiksel Zeka	1. Futbol	298	211.07	3	9.085	.028	2-3
	2. Futsal	61	175.49				
	3. Basketbol	33	247.98				
	4. Voleybol	22	187.20				
Bedensel Kinestetik Zeka	1. Futbol	298	205.62	3	5.450	.142	
	2. Futsal	61	206.80				
	3. Basketbol	33	247.55				
	4. Voleybol	22	174.89				
Sözel Dilsel Zeka	1. Futbol	298	209.38	3	1.613	.381	
	2. Futsal	61	209.80				
	3. Basketbol	33	207.15				
	4. Voleybol	22	176.16				
Müziksel Ritmik Zeka	1. Futbol	298	205.73	3	5.547	.136	
	2. Futsal	61	219.82				
	3. Basketbol	33	232.09				
	4. Voleybol	22	160.45				

* $P<0,05$; ** $P<0,008$; N (414)

Branş değişkeni ile bağımlı değişkenler arasındaki anlamlı farklılığın tespitine yönelik varyans analizi sonuçları tablo 4’de sunulmuştur. Sporcuların bilişsel, davranışçı, fiziksel aktivite ve çoklu zeka düzeyleri arasında branş değişkenine göre, anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda, branş değişkeni ile mantıksal matematiksel zeka χ^2 (sd=3, n=414) = 9.085, $p < 0.05$) alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilirken, branş değişkeni ile sonuç beklentisi χ^2 (sd=3, n=414) = 1.068, $p > 0.05$), öz düzenleme χ^2 (sd=3, n=414) = 2.382, $p > 0.05$) kişisel engeller χ^2 (sd=3, n=414) = 2.716, $p > 0.05$), doğacı zeka χ^2 (sd=3, n=414) = 5.639, $p > 0.05$), kişisel içsel zeka χ^2 (sd=3, n=414) = 4.974, $p > 0.05$), görsel uzamsal zeka χ^2 (sd=3, n=414) = 6.630, $p > 0.05$), kişilerarası sosyal zeka χ^2 (sd=3, n=414) = 1.678, $p > 0.05$), bedensel kinestetik zeka χ^2 (sd=3, n=414) = 5.450, $p > 0.05$), sözel dilsel zeka χ^2 (sd=3, n=414) = 1.613, $p > 0.05$) ve müziksel ritmik zeka χ^2 (sd=3, n=414) = 5.547, $p > 0.05$), alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Mantıksal matematiksel zeka alt boyutundaki anlamlı farklılığın hangi branşlar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testleri sonucunda, sadece futsal branşında mücadele eden sporcular ile basketbol branşında mücadele eden sporcular ($U=630.000$, $p < 0.008$) arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilirken, diğer branşlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir ($p > 0.008$).

Branş değişkenine ait sıra ortalamaları değerleri incelendiğinde, basketbol branşında mücadele eden sporcuların mantıksal matematiksel zeka (247.98) alt boyutu sıra ortalamasının, futsal branşında mücadele eden sporcuların, mantıksal matematiksel zeka (175.49) alt boyutu sıra ortalamasından, daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Bkz. Tablo 4).

Tablo 5. Katılımcıların bilişsel davranışçı fiziksel aktivite ve çoklu zeka düzeyleri arasındaki korelasyon testi sonuçları.

	YAŞ	SB	ÖD	KE	DZ	KİZ	GUZ	KSZ	MMZ	BKZ	SDZ
SB	.133**										
ÖD	.025	.624**									
KE	-.066	.129**	.348**								
DZ	.136**	.381**	.385**	.212**							
KİZ	.061	.271**	.394**	.193**	.585**						
GUZ	.005	.201**	.372**	.198**	.490**	.548**					
KSZ	.047	.252**	.273**	.162**	.487**	.506**	.496**				
MMZ	.000	.102*	.334**	.264**	.407**	.528**	.507**	.499**			
BKZ	.061	.378**	.374**	.085	.543**	.581**	.526**	.515**	.431**		
SDZ	.025	.138*	.295**	.302**	.442**	.526**	.539**	.416**	.497**	.467**	
MRZ	.044	.212**	.319**	.198**	.408**	.516**	.482**	.516**	.463**	.541**	.576**

* $P < 0,05$; ** $P < 0,01$; N (414) **SB**=Sonuç Beklentisi, **ÖD**=Öz Düzenleme, **KE**=Kişisel Engeller, **DZ**=Doğacı Zeka, **KİZ**=Kişisel İçsel Zeka, **GUZ**=Görsel Uzamsal Zeka, **KSZ**=Kişilerarası Sosyal Zeka, **MMZ**=Mantıksal Matematiksel Zeka, **BKZ**=Bedensel Kinestetik Zeka, **SDZ**=Sözel Dilsel Zeka, **MRZ**=Müziksel Ritmik Zeka

Sporcuların bilişsel, davranışçı, fiziksel aktivite ve çoklu zeka düzeyleri ile yaş değişkeni arasındaki ilişkinin tespitine yönelik olarak yapılan korelasyon testi sonuçları tablo 5’de sunulmuştur. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında, anlamlı ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan spearman korelasyon testi sonucunda, yaş değişkeni ile sonuç beklentisi ($r=.133$; $p < 0.01$) ve doğacı zeka ($r=.136$;

$p<0.01$) alt boyutu arasında istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilirken, yaş değişkeni ile diğer alt boyutlar arasında ($p>0.05$) istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilememiştir.

Sonuç beklentisi alt boyutu ile doğacı zeka ($r=.381$; $p<0.01$) ve bedensel kinestetik zeka ($r=.378$; $p<0.01$), alt boyutları arasında istatistiksel olarak orta düzeyde pozitif yönlü, sonuç beklentisi alt boyutu ile kişisel engeller ($r=.129$; $p<0.01$), kişisel içsel zeka ($r=.271$; $p<0.01$), görsel uzamsal zeka ($r=.201$; $p<0.01$), kişilerarası sosyal zeka ($r=.252$; $p<0.01$), mantıksal matematiksel zeka ($r=.102$; $p<0.05$), sözel dilsel zeka ($r=.138$; $p<0.05$) ve müziksel ritmik zeka ($r=.212$; $p<0.01$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönlü, anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Sporcuların öz düzenleme alt boyutu doğacı zeka ($r=.385$; $p<0.01$), kişisel içsel zeka ($r=.394$; $p<0.01$), görsel uzamsal zeka ($r=.372$; $p<0.01$), mantıksal matematiksel zeka ($r=.334$; $p<0.01$), bedensel kinestetik zeka ($r=.374$; $p<0.01$) ve müziksel ritmik zeka ($r=.319$; $p<0.01$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak orta düzeyde pozitif yönlü, anlamlı ilişki tespit edilirken, kişilerarası sosyal zeka ($r=.273$; $p<0.01$) ve sözel dilsel zeka ($r=.295$; $p<0.01$) alt boyutları arasında düşük düzeyde pozitif yönlü, anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Sporcuların kişisel engeller alt boyutu ile doğacı zeka ($r=.212$; $p<0.01$), kişisel içsel zeka ($r=.193$; $p<0.01$), görsel uzamsal zeka ($r=.198$; $p<0.01$), kişilerarası sosyal zeka ($r=.162$; $p<0.01$), mantıksal matematiksel zeka ($r=.264$; $p<0.01$) ve müziksel ritmik zeka ($r=.198$; $p<0.01$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönlü, anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Kişisel engeller alt boyutu ile sözel dilsel zeka ($r=.302$; $p<0.01$) alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönlü, anlamlı ilişki tespit edilirken, kişisel engeller alt boyutu ile bedensel kinestetik zeka ($r=.085$; $p>0.05$) alt boyutu arasında anlamlı ilişki belirlenememiştir.

Tartışma ve Sonuç

Çalışmamızın amacı, farklı branştaki sporcuların bilişsel davranışçı ve fiziksel düzeylerinin çoklu zeka üzerine etkisini incelemektir.

Çalışmamızda sporcuların bilişsel davranışçı ve fiziksel aktivite ölçeği ve çoklu zeka envanterinden elde ettikleri puanların cinsiyet değişkenine göre istatistiksel bakımdan anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 2). Ermiş (2012) yapmış olduğu araştırmada, aktif spor yapan bireylerin cinsiyet değişkenine göre çoklu zeka alanlarında herhangi anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmektedir (Ermiş, 2012). Benzer şekilde Polat (2018), yapmış olduğu araştırmada katılımcıların cinsiyet değişkeni ile çoklu zeka alanları arasında anlamlı farklılık tespit etmediğini ifade etmektedir (Polat, 2018). İzci ve arkadaşları (2007), yapmış oldukları araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin cinsiyet değişkeni ile çoklu zeka alanları arasında anlamlı farklılığın olmadığını tespit etmişlerdir (İzci ve ark., 2017). Çinkılıç ve Soyer (2013), beden eğitimi öğretmen adaylarının çoklu zeka alanları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi konulu araştırmalarında, öğrencilerin cinsiyet değişkeni ile çoklu zeka alanları arasında herhangi anlamlı bir farklılığa rastlamadıklarını belirtmişlerdir (Çinkılıç ve Soyer, 2013). Berkant ve Ekici (2007), sınıf öğretmeni adaylarına yönelik öz-yeterlik inanç düzeyleri ve çoklu zeka alanları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik yapmış oldukları araştırma sonuçlarında, öğretmen adaylarının zeka türleri ile

cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmişlerdir (Berkant ve Ekici, 2007). Ermiş ve arkadaşları (2012), üniversite öğrencilerinde bedensel ve sosyal çoklu zeka puanlarına sporun etkisi konulu araştırmasında cinsiyet bakımından çoklu zeka alanlarında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanılmadığını belirtmektedirler (Ermiş ve ark., 2012). Bu sonuçlar bizim araştırma sonuçlarımızla örtüşmemektedir. Ürgüp (2015), beden eğitimi ve spor yüksekokulu bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre çoklu zeka alanlarında anlamlı farklılık tespit edildiğini ifade etmektedir (Ürgüp, 2015). Furnham ve arkadaşları (2001), Amerikalı, İngiliz ve Japon öğrencileri arasında kültürel farklılıkları baz alarak yapmış olduğu araştırmada, öğrencilerin cinsiyet değişkeni ile çoklu zeka alanlarında anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmişlerdir (Furnham ve ark., 2001). Yine Loori (2005) tarafından yapılan kadın ve erkeklerin zeka alanlarının tespine yönelik yapılan araştırmada, cinsiyet değişkeni ile zeka alanları arasında anlamlı farklılık olduğu belirtilmektedir (Loori, 2005). Bu sonuçlar yapmış olduğumuz araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızda sporcuların bilişsel davranışçı ve fiziksel aktivite ölçeği ve çoklu zeka envanterinden elde ettikleri puanların eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel bakımdan anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 3). Satıcı ve arkadaşları (2018) tarafından futbol ve güreş branşındaki sporcuların çoklu zeka düzeylerini belirlemeye yönelik yapmış oldukları araştırma sonuçlarına göre, eğitim durumu değişkeni ile çoklu zeka alanları arasında anlamlı farklılığın olduğunu ifade etmişlerdir (Satıcı ve ark., 2018). Tekin ve Taşkın (2008)'de yapmış oldukları araştırmada, öğrencilerin çoklu zeka alanlarında anlamlı farklılığın varlığından söz etmektedirler (Tekin ve Taşkın, 2008). Akar (2006)'da yapmış olduğu araştırmada, ortaöğretimdeki öğrencilerin çoklu zeka alanlarında anlamlı farklılık tespit etmiştir (Akar, 2006). Şentürk ve Yazıcı (2020) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre, farklı branşlardaki sporcuların öğrenim durumu ile çoklu zeka alanları arasında anlamlı farklılık tespit etmişlerdir (Şentürk ve Yazıcı, 2020). Bu sonuçlar yapmış olduğumuz araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Çalışmamızda sporcuların çoklu zeka envanterinden elde ettikleri puanların branş değişkenine göre istatistiksel bakımdan anlamlı farklılık gösterdiği fakat bilişsel davranışçı ve fiziksel aktivite düzeylerinde istatistiksel anlamda herhangi anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4). Satıcı ve arkadaşları (2018), futbol ve güreş branşındaki sporcuların branş değişkenine göre çoklu zeka düzeyleri arasında anlamlı farklılık tespit etmişlerdir (Satıcı ve ark., 2018). Ermiş (2012), bireysel ve takım sporlarında mücadele eden sporcular arasında zeka alanlarında anlamlı farklılık olduğunu belirtmektedir (Ermiş, 2012). Tekin (2008), farklı alanlarda spor yapan bireylerin çoklu zeka düzeylerinde anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmiştir (Tekin, 2008). Bu sonuçlar yapmış olduğumuz araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Cengiz ve Pulur (2008), düzenli spor yapan çocukların yapmayanlara göre bilişsel ve fiziksel gelişimlerinde olumlu sonuçlar elde ettiklerini belirtmektedirler (Cengiz ve Pulur, 2008). Bu sonuç yapmış olduğumuz araştırma sonuçları ile benzerlik göstermemektedir.

Korelasyon testi sonuçlarına göre, yaş değişkeni ile sporcuların sonuç beklentisi ve doğacı zeka alt boyutların arasında, istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır (Bkz. Tablo 5). Sporcuların yaşı arttıkça performanslarına olumlu yaklaşım sergilemeleri azda olsa artış gösterdiği söylenilebilir. Ayrıca sporcuların bilişsel davranışçı ve fiziksel aktivite düzeyleri ile çoklu zeka alanları

arasında istatistiksel anlamda düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 5). Sporcuların çoklu zeka kuramı kapsamındaki sahip olduğu zeka alanlarının baskınlığı bilişsel davranışçı ve fiziksel düzeylerine düşük düzeyde de olsa olumlu yönde etki ettiği ifade edilebilir. İbili ve arkadaşları (2024) yapmış oldukları araştırma sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin fiziksel aktivite düzeylerinin çoklu zeka alanı olan duygusal zekalarını yordadığı sonucuna ulaştıklarını belirtmektedirler (İbili ve ark., 2024). Özkan ve arkadaşlarının (2013) yaptıkları araştırma sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeyleri ile sağlıklı ve kaliteli yaşam sürme biçimi davranışı arasında anlamlı ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir (Özkan ve ark., 2013). Çalı ve Kangalgil (2020) yılında yaptıkları çalışmada, spor yaşı değişkeni ile çoklu zeka puanları arasında anlamlı farklılık bulunduğunu tespit etmişlerdir (Çalı ve Kangalgil, 2020). Ferik (2022)'de yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin akademik başarıları ile sahip oldukları çoklu zeka alanları arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki tespit etmiştir (Ferik, 2022).

Araştırma sonuçları incelendiğinde, sporcuların cinsiyet, eğitim durumu ve branş değişkenleri ile bilişsel davranışçı ve fiziksel aktivite düzeyleri arasında ve çoklu zeka alanlarında anlamlı farklılıkların tespit edildiği görülmektedir. Bu sonuçlara dayanarak, kadın sporcuların erkek sporculara nazaran ortaya koydukları sportif performansın sonucunda daha olumlu sonuç beklentilerine sahip oldukları, erkek sporcuların kadın sporculara nazaran performanslarını ortaya koyarken çeşitli kişisel engellerle karşı karşıya kalabilecekleri algısına sahip oldukları söylenilebilir. Erkek sporcuların mantıksal matematiksel zeka alanlarının kadın sporculara nazaran daha baskın olduğu ve kadın sporcuların ise bedensel kinestetik zeka alanlarının erkek sporculara nazaran daha baskın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkek sporcuların problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu ve kadın sporcuların ise daha esnek vücut yapısına sahip olmalarından dolayı belirli spor branşlarına daha yatkın oldukları ifade edilebilir. Üniversite ve üzeri eğitim durumuna sahip sporcuların lise ve altı eğitim durumuna sahip sporculara göre gösterdikleri performans karşısında daha olumlu sonuçlar alabilecekleri inancına sahip oldukları ifade edilebilir. Üniversite ve üzeri eğitim durumuna sahip sporcuların bedensel kinestetik zeka alanlarının lise ve altı eğitim durumuna sahip sporculara göre daha baskın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç üniversite ve üzeri eğitim durumuna sahip sporcuların fiziksel anlamda kendilerini daha yeterli düzeyde algıladıklarını göstermektedir. Branş değişkeni incelendiğinde futsal branşında mücadele eden sporcuların diğer branşlarda mücadele eden sporculara nazaran mantıksal matematiksel zeka alanlarının daha baskın olduğu tespit edilmiştir. Futsal branşındaki sporcuların problem çözme becerilerinin, sebep sonuç ilişkisi kurabilme ve çeşitli durumlar arasında ilişki kurabilme yeteneklerinin diğer branşlardaki sporculara göre daha gelişmiş olduğu söylenilebilir. Ayrıca sporcuların baskın olan zeka alanları ile ortaya koydukları performans düzeylerine etki edebilecek içsel ve dışsal durumlar arasında ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Tüm bu sonuçlara dayanarak, sporcuların sahip oldukları zeka alanlarının performanslarını ortaya koyarken çeşitli içsel ve dışsal uyaranlara etki ettiğini ifade edilebilir.

Öneriler

- Sporcuların çoklu zeka alanlarını ortaya çıkarmak için yapılan çalışmaların çalışmamızda bulunan branşlar haricindeki branşlar da araştırılmasının faydalı olacağı düşünülebilir.
- Çoklu zeka testlerini gelir düzeyi bakımından bireylerin ailelerinin gelir düzeyinin açığa çıkarılması konusunda yapılacak olan çalışmaların literatüre katkıda bulunacağı düşünülebilir.
- Bilişsel davranışçı ve fiziksel aktivite ölçeğinin demografik değerler bölümü zenginleştirilerek bireylere uygulanması literatüre katkıda bulunacağı düşünülebilir.
- Bilişsel davranışçı ve fiziksel aktivite ölçeğinin farklı ölçeklerle birlikte uygulanması literatüre katkı sağlayacağı düşünülebilir.
- Sporculara uygulanan ölçeklerin sadece bireysel sporlarla ilgilenen bireylere uygulanmasının faydalı olacağı düşünülebilir.
- Sporculara uygulanan ölçeklerin 18 yaş altı bireylere uygulanması literatüre katkı sağlayacağı düşünülebilir.
- Fiziksel, bilişsel ve duyuşsal sürecin ortaya konmasında çeşitli deneysel çalışmaların yapılması literatüre farklılık katacaktır.

Kaynaklar

- Akar, K. (2006). İlköğretim 6.7.8. sınıf öğrencilerinin çoklu zeka kuramına göre sahip oldukları zeka alanları ve akademik başarılarının karşılaştırılması (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Aydın, T. (2014). Dil öğretimi ve oyun-çoklu zeka teorisi ışığında. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 14(1), 71-83.
- Belanger, L.J., Plotnikoff, R.C., Clark, A.M., ve Courneya, K.S. (2013). Prevalence, correlates, and psychosocial outcomes of sport participation in young adult cancer survivors. *Psychology of Sport and Exercise*, 14(2), 298-304.
- Berkant, H.G., ve Ekici, G. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretiminde öğretmen öz-yeterlik inanç düzeyleri ile zeka türleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 113-132.
- Cengiz, Ş.Ş, ve Pulur, A. (2008). 12 Haftalık futbol eğitiminin 8-10 yaş grubu çocukların bedensel-kinestetik ve müzik zeka gelişimi üzerine etkisi, *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(3), 165-173.
- Çalı, O., & Kangalil, M. (2020). Spor liselerinde öğrenim gören öğrencilerin çoklu zeka alanlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi (İç Anadolu Bölgesi örneği). *Uluslararası Egzersiz Psikolojisi Dergisi*, 2(2), 49-57.
- Çinkılıç, İ., ve Soyer, F. (2013). Beden eğitimi öğretmen adaylarının çoklu zeka alanları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri*, 8(1), 4-16.
- Demirel, Ö., Tuncel, İ., Demirhan, C., & Demir, K. (2010). Çoklu zeka kuramı ile disiplinlerarası yaklaşımı temel alan uygulamalara ilişkin öğretmen-öğrenci görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(147), 14-25.
- Demirtaş, D., ve Duran, A. (2007). İlköğretim okulu 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin çoklu zeka alanlarının gelişmişlik düzeyler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 20(6), 208-220.
- Ermiş, E. (2012). Aktif spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin bazı değişkenlere göre çoklu zekalarının karşılaştırılması (Doktora Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Ermiş, E., İmamoğlu, O., ve Erilli, N.A. (2012). Üniversite öğrencilerinin bedensel ve sosyal çoklu zeka puanlarında sporun etkisi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 3(2):23-29.

- Eskiler, E., Küçükbiş, F., Gülle, M., ve Soyer, F. (2016). Bilişsel davranışçı fiziksel aktivite ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Journal of Human Sciences*. 13(2): 2577-2587.
- Ferik, A. O. (2022). Spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin akademik başarıları ile çoklu zeka düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Furnham, A., Hosoe, T., ve Tang, T.L. (2001). Male hubris and female humility? a crosscultural study of ratings of self, parental, and sibling multiple intelligence in america, britain, and japan, *Intelligence*. 1(30), 101–115.
- Gürçay, D., & Eryılmaz, A. (2005). Çoklu zeka alanlarına dayalı öğretimin öğrencilerin fizik başarısına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(29), 103-109.
- Gürses, A.B. (2011). İlköğretim öğrencilerinin çoklu zeka gelişim düzeylerine ilişkin algıları ve ingilizce öğretmenlerinin çoklu zekaya yönelik uygulamaları (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Hsu, Y.W., Belcher, B.R., Ventura, E.E., Byrd-Williams, C.E., Weigensberg, M.J., Davis, J.N., ... ve Spruijt-Metz, D. (2011). Physical activity, sedentary behavior, and the metabolic syndrome in minority youth. *Medicine and Science in Sports and Exercise*. 43(12), 2307-2313.
- İbili, N., Budak, C., & Seçer, E. (2024). Spor bilimleri öğrencilerinin fiziksel aktivite ve duygusal zeka düzeylerinin hedefe bağlılıklarına etkisi. *Anatolia Sport Research*, 5(2), 10-22.
- İzci, E., Kara, A., ve Dalaman, F. (2007). Dershane öğrencilerinin çoklu zeka kuramı açısından incelenmesi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(21), 1-14.
- Korkmaz, H. (2001). Çoklu zeka kuramı tabanlı etkin öğrenme yaklaşımının öğrenci başarısına ve tutumuna etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 26(119).
- Koroğlu, H., & Yeşildere, S. (2004). İlköğretim yedinci sınıf matematik dersi tamsayılar ünitesinde çoklu zeka teorisi tabanlı öğretimin öğrenci başarısına etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2).
- Loori, A. (2005). Multiple intelligences: a comparative study between the preferences of males and females, social behavior and personality. *Society for Personality Research*, 33(1), 77–78.
- Öncü, M.A., Çatı, K., ve Özbay G. (2007). Hızlı yiyecek işletmelerinin tercihinde etkili olan faktörler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9(1), 317-336.
- Özkan, A., Bozkuş, T., Kul, M., Türkmen, M., Öz, Ü., & Cengiz, C. (2013). Halk oyuncularının fiziksel aktivite düzeyleri ile sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi ve ilişkilendirilmesi. *International Journal of Sport Culture and Science*, 1(3), 24-38.
- Polat, D. (2018). Spor bilimleri alanında özel yetenek sınavına giren adayların çoklu zeka alanlarının incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Ramirez, E., Kulinna, P.H., ve Cothran, D. (2012). Constructs of physical activity behaviour in children: The usefulness of Social Cognitive Theory. *Psychology of Sport and Exercise*, 13(3), 303-310.
- Satıcı, A., İmamoğlu, O., Ermiş, E., ve Erilli, N.A. (2018). Futbol ve güreş branşında öğrencilerin bazı değişkenlere göre çoklu zekalarının karşılaştırılması. 6. Uluslararası Bilim Kültür ve Spor Kongresi, Lviv, Ukrayna, 25-27 Nisan 2018, 70.
- Schembre, S.M., Durand, C.P., Blissmer, B.J., ve Greene, G.W. (2015). Development and validation of the cognitive behavioral physical activity questionnaire. *American Journal of Health Promotion*. 30(1), 58-65.
- Selçuk, Z., Kayılı, H., ve Okut, L. (2003). Çoklu Zeka Uygulamaları, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Şentürk, B., ve Yazıcı, A.G. (2020). Sporcuların Çoklu zeka düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi: Ordu ili örneği. *Uluslararası Egzersiz Psikolojisi Dergisi*, 2(1), 36-48.
- Tekin, M. (2008). Orta öğretimde öğrenim gören öğrencilerden spor yapan ve yapmayanlar arasındaki yaratıcılık ve çoklu zeka alanlarının araştırılması (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Tekin, M., ve Taşğın, Ö. (2008). Orta öğretimde öğrenim gören spor yapan ve yapmayan öğrencilerin yaratıcılık ve çoklu zeka alanları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2(3), 206-214.
- Ürgüp, S. (2015). Beden eğitimi ve spor yüksekokulunun üç farklı bölümünde eğitim gören öğrencilerin çoklu zeka alanlarının incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

Makale Alıntısı

Semerci, A., ve Gülle, M. (2025). Farklı Branştaki Sporcuların Bilişsel Davranışçı ve Fiziksel Düzeylerinin Çoklu Zeka Üzerine Etkisinin İncelenmesi [Investigation of the Effect of Cognitive Behavioral and Physical Levels of Athletes in Different Branches on Multiple Intelligences], *Spor Eğitim Dergisi*, 9(1), 146-159.

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.